
Gabrijela
SABOL

NEKA OBILJEŽJA
GOSPODARSKOG I
PODUZETNIČKOG
RAZVOJA MEĐIMURJA IZ
SLUŽBENE PERSPEKTIVE

Svrha je ovoga rada da temeljem raspoloživih podataka iz tzv. “službenih izvora”, statističkih i podataka iz drugih izvora (intervjui s pojedinim međimurskim poduzetnicima) pruži sliku nekih temeljnih gospodarskih i poduzetničkih obilježja Međimurja. Ovaj “gospodarski tloris” županije neće pritom biti iscrpan već prije slikovit, oslonjen na nama dostupne službene izvore informacija (kao što su podaci iz ZAP/FINA-e, HGK - Ispostave Čakovec, Međimurske županije te nacionalne statistike).

Tako dobivena slika omogućit će nam, nadamo se, lakše izlaganje građe u nastavku knjige, koja se temelji na izvornim istraživačkim podacima dobivenima tijekom 2002. godine.

NEKOLIKO NAPOMENA O MEĐIMURSKOJ ŽUPANIJU

Međimurska se županija nalazi na sjeveru Republike Hrvatske, između dviju velikih rijeka, Mure i Drave. Na zapadu i sjeverozapadu graniči s Republikom Slovenijom, a na sjeveroistoku s Republikom Mađarskom; svojim južnim dijelom povezana je s Varaždinskom, a jugoistočnim s Koprivničko-križevačkom županijom. Područje Županije prostire se na površini od 730 km² i ima prema zadnjem Popisu stanovništva 2001. godine 118.426 stanovnika, s gustoćom naseljenosti od oko 162 stanovnika na četvorni kilometar, što je najviše u zemlji, skoro dvostruko više od državnog prosjeka.

Međimurska županija je teritorijalno podijeljena na 22 općine i 3 grada (Čakovec, Mursko Središće i Prelog), s Čakovcem kao sjedištem Županije i Županijske gospodarske komore (www.hgk.hr/komora/hrv/zupkom/Cakovec).¹ Po svojim zemljopisnim, povije-

Gabrijela Sabol
**Neka obilježja gospodarskog i
poduzetničkog razvoja
Međimurja iz službene
perspektive**

Slika 1.
Položaj Međimurske županije
na administrativnoj i
zemljopisnoj mapi Hrvatske

snim i kulturnim značajkama, Međimurje predstavlja zasebnu cjelinu. Reljefno se dijeli na bregovito Gornje Međimurje na sjeverozapadu (gdje završavaju krajnji istočni obronci Alpa, ne viši od 350 metara nadmorske visine) i nizinsko Dolnje Međimurje na jugoistoku (otvoreno prema Panonskoj nizini). Slika 1. pokazuje da je Međimurje najsjevernija administrativna jedinica u okviru županijskog ustroja Hrvatske, definiranoga početkom devedesetih godina prošloga stoljeća.

NEKI OPĆI POKAZATELJI GOSPODARSKE STRUKTURE MEĐIMURJA

Bilo koji “klasičan” opis međimurskog gospodarstva ne može zanemariti utjecaj prirodnih resursa, klime i prometnog položaja Međimurja na razvoj pojedinih gospodarskih grana. I mi smo svjesni te činjenice, ali se ipak nećemo posebno zadržavati na toj temi. Ovdje ćemo pogledati neke opće pokazatelje gospodarske strukture Međimurja, koji kontekstualno, dakle – u određenoj mjeri, određuju ukupne poduzetničke i razvojne mogućnosti županije u cjelini.

Gospodarska struktura Međimurja je, barem prema razumijevanju samih međimurskih izvora, pretežno tradicionalnog, radno intenzivnog i izvozno ori-

jentiranog karaktera (usp. www.hgk.hr/komora/hrv/zupkom/Cakovec).

Gabrijela Sabol
**Neka obilježja gospodarskog i
 poduzetničkog razvoja
 Međimurja iz službene
 perspektive**

Djelatnost	Ukupni prihod	Udio (%)
1. poljoprivreda, lov i šumarstvo	299.375.628	5,17
2. rudarstvo	106	0,00
3. prerađivačka industrija	2.292.568.888	39,57
4. opskrba električnom energijom, plinom i vodom	113.276.037	1,95
5. građevinarstvo	556.142.965	9,60
6. trgovina; popravak motornih vozila i predmeta za kućanstvo	1.983.866.964	34,24
7. ugostiteljstvo	39.699.305	0,69
8. promet, skladištenje i veze	120.631.914	2,08
9. financijsko posredovanje	45.289.070	0,78
10. poslovanje nekretninama, iznajmljivanje i poslovne usluge	248.810.080	4,29
11. obrazovanje	34.987.047	0,60
12. zdravstvena zaštita i socijalna skrb	23.917.841	0,41
13. ostale društvene, socijalne i osobne uslužne djelatnosti	35.683.334	0,62
<i>Ukupno Međimurska županija</i>	<i>5.794.249.179</i>	<i>100,00</i>
<i>Ukupno Republika Hrvatska</i>	<i>300.015.767.347</i>	
<i>Udio Međimurske županije u ukupnom pribodu RH u 2000. godini</i>		<i>1,93</i>

Tablica 1.

Ukupni prihod međimorskog
 gospodarstva po djelatnostima
 u 2000. godini (u kunama)

Izvor: ZAP - Završni račun 2000., Zagreb;
www.hgk.hr/komora/hrv/zupkom/Cakovec.

Prema podacima za 2000. godinu, gospodarstvo Međimurske županije ostvarilo je prihod od 5,794 milijarde kuna, što je predstavljalo 1,93% ukupnih prihoda Republike Hrvatske u toj godini (usp. tablicu 1.). Najveći dio prihoda ostvarile su prerađivačka industrija (39,6%), trgovina i popravak motornih vozila i predmeta za kućanstvo (34,2%) te građevinarstvo (9,6% od ukupnog prihoda u 2000. godini).

Prema zadnjim podacima FINA-e (usp. www.hgk.hr/komora/hrv/zupkom/Cakovec), ukupan prihod međimorskog gospodarstva u 2001. godini iznosio je 6,416 milijardi kuna (što je povećanje – prema tome izvoru – za 13,6% u odnosu na prethodnu godinu), dok je ukupan rashod bio 6,302 milijardi kuna (što je za 14,3% bilo više nego u 2000. godini). Ostvarena

dobit nakon oporezivanja bila je 174 milijuna kuna (smanjenje 5,3%), a gubitak 93 milijuna kuna (povećanje 4,2%). *S gubitkom je poslovalo 337 tvrtki, što je za 11,4% manje nego prethodne godine, kada ih je bilo 380.*

Tablica 2.
 Broj zaposlenih u
 međimurskom gospodarstvu
 po djelatnostima

Djelatnost	Broj zaposlenih	Udio (%)
1. poljoprivreda, lov i šumarstvo	598	2,78
2. rudarstvo	1	0,00
3. prerađivačka industrija	11.542	53,64
4. opskrba električnom energijom, plinom i vodom	264	1,23
5. građevinarstvo	3.074	14,29
6. trgovina; popravak motornih vozila i predmeta za kućanstvo	3.577	16,62
7. ugostiteljstvo	308	1,43
8. promet, skladištenje i veze	500	2,32
9. financijsko posredovanje	52	0,24
10. poslovanje nekretninama, iznajmljivanje i poslovne usluge	1.185	5,51
11. obrazovanje	58	0,27
12. zdravstvena zaštita i socijalna skrb	75	0,35
13. ostale društvene, socijalne i osobne uslužne djelatnosti	285	1,32
<i>Ukupan broj zaposlenih u gospodarstvu Međimurske županije</i>	<i>21.519</i>	<i>100,00</i>
<i>Ukupan broj zaposlenih u gospodarstvu Republike Hrvatske u 2000.</i>	<i>737.894</i>	
<i>Udio Međimurske županije u ukupnom broju zaposlenih u gospodarstvu RH u 2000. godini</i>		<i>2,92</i>

Izvor: ZAP - Završni račun 2000., Zagreb;
www.hgk.hr/komora/hrv/zupkom/Cakovec.

Prema podacima o raspodjeli zaposlenih prema granama gospodarstva (tablica 2.), *najveći je broj zaposlenih u 2000. godini radio u prerađivačkoj industriji (11.542 ili 53,6%), u trgovini i popravcima motornih vozila i predmeta za kućanstvo (3.577 ili 16,6%), u građevinarstvu (3.074 ili 14,3%) te u području poslovanja nekretninama, iznajmljivanja prostora i drugih poslovnih usluga (1.185 ili 5,5%).*

Broj zaposlenih	Broj subjekata	Udio (%)	Broj zaposlenih	Udio (%)
1. 0	136	9,39	0	0,00
2. 1 – 5	901	62,18	1.979	9,20
3. 6 – 20	288	19,88	2.942	13,67
4. 21 – 50	58	4,00	1.844	8,57
5. 51 – 250	49	3,38	5.700	26,49
6. 251 – 500	9	0,62	3.244	15,08
7. 501 – 1.000	8	0,55	5.810	26,10
Ukupno	1.449	100,00	21.519	100,00

Tablica 3.

Struktura zaposlenih u
 međimurskom gospodarstvu
 prema veličini poduzeća u
 2000. godini

Izvor: ZAP – Završni račun 2000., Zagreb;
www.hgk.hr/komora/hrv/zupkom/Cakovec.

Prema podacima u tablici 3. izrazito najveći broj gospodarskih subjekata u Međimurju pripada malom poduzetništvu. Strogo govoreći, od ukupno 1.449 poduzeća stvarno aktivnih u 2000. godini njih čak 1.037 ili 71,5% pripadalo je tzv. *mikropoduzetništvu*, dakle poduzećima koja (ako i zapošljavaju određeni broj radnika) imaju manje od deset zaposlenih. Prema ovim podacima, samo je sedamnaest poduzeća koja prema broju zaposlenih ulaze u tzv. velika poduzeća.

Prema podacima od svih registriranih pravnih osoba (koje prikuplja FINA), u međimurskom gospodarstvu je u 2001. godini, aktivno poslovalo i predalo godišnji obračun ukupno 1.417 poslovnih subjekata u svim oblicima vlasništva, od čega, prema kriterijima za razvrstavanje poduzeća, njih 51 spada u velika i srednja, a 1.366 u mala poduzeća.

Kad je riječ o odnosu pravnih osoba i tipa djelatnosti, od ukupnog broja pravnih osoba u gospodarstvu županije, u prerađivačkoj industriji ih je oko 20%, u djelatnosti trgovine oko 38%, u graditeljstvu 11%, u poslovanju nekretninama 13%, u poljodjelstvu 3%, u ugostiteljstvu 4%, u području prometa, skladištenja i veza oko 5%, itd. (usp. www.hgk.hr/komora/hrv/zupkom/Cakovec). *I ovi podaci općenito pokazuju na usitnjenost međimurskog gospodarstva, kojim dominiraju mikro i mala poduzetništva, dok je broj velikih poduzeća sveden na svega dvadesetak poduzeća.*

Ovdje valja pogledati još jedan pokazatelj – onaj o ulozi međimurskog gospodarstva u vanjskotrgovin-

Tablica 4.
 Djelomičan uvid u
 vanjskotrgovinsku razmjenu
 Međimurske županije (podaci
 u 000 USD)

skoj razmjeni zemlje. Vanjskotrgovinska razmjena Republike Hrvatske u 2001. godini u odnosu na 2000. g. povećana je za 11,7%. Pri tome uvoz (indeks 114,7) ima dinamičniji rast od izvoza (indeks 105,1) zbog čega je povećan deficit vanjskotrgovinskog salda. Naime, uvoz je dvostruko nadmašio izvoz, pa je pokrivenost uvoza izvozom smanjena na 51,5% za razliku od 2000. g. kada je iznosila 56,2%.

Godina	Republika Hrvatska			Međimurska županija		
	2000.	2001.	Indeks	2000.	2001.	Indeks
Ukupan izvoz	4.431.597	4.659.286	105,1	129.837	135.870	104,6
Ukupan uvoz	7.886.512	9.043.699	114,7	151.547	174.336	115,0
Ukupna vanjskotrgovinska razmjena	12.318.109	13.702.985	111,2	281.384	310.206	110,2
Vansko-trgovinski saldo	-3.454.915	-4.384.413	126,9	-21.710	-38.466	177,1
Pokrivenost uvoza izvozom	56,2	51,5	91,6	85,6	77,9	91,0

Izvor: Državni zavod za statistiku RH, Zagreb, 2002;
www.hgk.hr/komora/hrv/zupkom/Cakovec.

Robna razmjena poduzetnika Međimurske županije pokazuje sličan trend jer i u ovoj županiji uvoz ima dinamičniji rast od izvoza, uslijed liberalizacije trgovine i smanjivanja carinskih stopa. Prema podacima iz tablice 4. uočavamo da je učešće Međimurske županije u robnoj razmjeni Republike Hrvatske u 2001. godini iznosilo 2,9% u izvozu, odnosno 1,9% u uvozu, što je na razini 2000-te godine. Robna razmjena međimurskog gospodarstva s inozemstvom u razdoblju od siječnja do prosinca 2001. godine, prema podacima Državnog zavoda za statistiku, pokazuje trend rasta izvoza i uvoza u odnosu na 2000. godinu. Izvezeno je robe u vrijednosti od 136 milijuna USD, što je povećanje za 4,6%, dok je vrijednost uvoza iznosila 174 milijuna USD, ili 15% više nego prethodne godine.

Pokrivenost uvoza izvozom u 2001. godini bila je 77,9%, što je manje nego u 2000. godini, kada je iznosila 85,6%, ali više od pokrivenosti uvoza izvozom Republike Hrvatske, koja je u 2001. godini bila 51,5% (godinu dana ranije 56,2%). Gospodarstvo županije sudjelovalo je u izvozu države sa 2,9%, a u uvozu sa 1,9%. Ovi podaci upozoravaju da je i međimursko gospodarstvo nedovoljno prisutno na inozemnim trži-

štima, što je – po našem mišljenju – problem koji će dugoročno opterećivati ukupne gospodarske rezultate cijele županije.

Gabrijela Sabol
Neka obilježja gospodarskog i
poduzetničkog razvoja
Međimurja iz službene
perspektive

RAZVOJ MEĐIMURSKOG OBRтниШТVA

Obrtništvo je sastavni dio gospodarske strukture županije, od njegovih ranih početaka do danas. O tome svjedoči i ova mala povijest njegova razvoja. Naime, prema samorazumijevanju vlastite povijesti (usp. Obrtnička komora MŽ, 2001.), zemljopisni položaj i velika gustoća stanovništva imali su važan utjecaj na mentalitet i marljivost stanovnika Međimurja. Između ostaloga, međimurski su ljudi zbog siromaštva bili prisiljeni ići na rad u inozemstvo, da bi se u njega vraćali čim su si priskrbili određena sredstva za rad i život. Taj *povratnički kapital* je, prema ovom izvoru, jedan od bitnih razloga bržega razvoja obrtništva i poduzetništva u tom dijelu zemlje.

Povijesno gledano, prva izvješća o obrtnicima u tom području datiraju još iz razdoblja Rimskoga carstva. Nema o njima pouzdane evidencije u srednjem vijeku, no ima tragova da je ono oživjelo negdje u 15. stoljeću. Tako je sačuvana povelja kojom je Juraj Zrinski 1579. godine darovao posebna prava građanima-obrtnicima. Veći uzlet obrtništva bilježi se zatim u 17. stoljeću (usp. Obrtnička komora MŽ, 2001.).

Kako se u Međimurju nalaze i križišta različitih prometnih pravaca, u njemu se oduvijek odvijao i susret različitih kultura. To je također imalo pozitivan utjecaj na ukupan ekonomski razvoj tog područja. Nije zato čudno što su na području Međimurja već u 18. stoljeću kao vrlo poznata obrtnička središta bili poznati i Čakovec, i Prelog, Donja Dubrava, Štrigova, Kotoriba, Nedelišće te neka druga, manja mjesta. Obrtnici su se vrlo rano počeli okupljati u cehovske udruge. Primjerice, udruga proizvođača knjiga imala je 1814. godine 102 člana. Tijekom 1895. godine osnovana je skupština obrtnika sa 129 članova. U Kraljevini Jugoslaviji bila je osnovana skupština obrtnika za grad i okrug Čakovec 1921. godine, u Prelogu 1925. godine, a u Kotoribi 1927. godine. Obrtničke skupštine znatno su pridonijele ne samo razvoju obrta već i sportskih i kulturnih aktivnosti. Čakovečki

obrtnici su, primjerice, organizirali dobro poznatu akciju zaštite Staroga grada Zrinskih tako što su ga – kupili i na taj način spasili od propadanja!

Obrtnička su udruženja djelovala još neko vrijeme nakon Drugoga svjetskog rata, ali su posljednja ukinuta 1962. godine. Nakon toga, tek je 1968. godine osnovana nova obrtnička udruga Međimurja (u Čakovcu). Ona je djelovala aktivno, pod raznim imenima, sve do početka devedesetih godina prošloga stoljeća.

Obrtnička komora Međimurja osnovana je 1994. godine. Nekoliko godina nakon nje u Međimurju je osnovana i ispostava Hrvatske gospodarske komore, čime je i formalno zaokružen broj vrlo važnih poslovnih udruga na području županije, nastalih nakon uspostave hrvatske državne samostalnosti 1991. godine. Prema podacima iz 2000. godine, u Obrtničkoj komori Međimurja učlanjena su 1.852 aktivno djelujuća obrtnika. Pribroji li se njima i 100-tinjak obrtnika koji su privremeno zatvorili svoje obrte, proizlazi da ta komora ima 1.952 člana (usp. tablicu 5.).

Tablica 5.
Broj obrtničkih radnji u
Međimurskoj županiji

Godina	Otvorene	Zatvorene	Stanje na dan 31. 12.	Verižni indeks
1998.	131	167	2.020	-
1999.	121	146	1.995	98,8
2000.	111	159	1.947	97,6
2001.	126	121	1.952	100,3

Izvor: Hrvatska obrtnička komora – Obrtnička komora Međimurske županije, Čakovec, 2002.; <http://www.zupanija-medjimurska.hr/>.

Među njima su najbrojniji prerađivački/proizvođački obrti (30%), a slijede ih različite usluge (25%), trgovina (21%), predstavnici obrta koji obavljaju transportne usluge (12%) te obrtnici u djelatnostima pripreme i proizvodnje hrane (11%). Međimursko obrtništvo danas zapošljava više od 4.500 građana, što predstavlja gotovo 20% od ukupnoga broja zaposlenih osoba u Međimurskoj županiji (Obrtnička komora Međimurske županije, 2001.)

Broj obrtničkih radnji tijekom 2001. godine zadržan je na nivou iz nekoliko ranijih godina i kreće se u ukupnom broju nešto ispod 2.000. Kao što se vidi (usp. tablicu 5.), nakon što je broj obrtničkih rad-

nji 1999. godine pao 1.995, tendencija pada zadržana je i u 2000. godini kada se zatvorilo 159 obrtničkih radnji, a otvorilo 111 pa je koncem godine bilo registrirano 1.947 radnji. Nakon nekoliko uzastopnih godina, kada se više zatvaralo obrta nego otvaralo, u 2001. godini bilježimo ukupan porast broja obrtničkih radnji jer se otvorilo 126 radnji, a zatvorilo 121.²

Prema službenim interpretacijama (www.hgk.hr/komora/hrv/zupkom/Cakovec), stabilizacija rasta broja obrtničkih radnji posljednjih godina može se objasniti s više razloga. Prije svega, jedan dio onih građana koji ulaze u privatni posao odmah otvara trgovačka društva, a u manjoj mjeri obrtničke radnje. Zatim, dio obrta koji se otvara u zbroju je anuliran brojem obrta koji se zatvaraju. Na kraju, s obzirom na relativno visoku razvijenost obrtništva u Međimurskoj županiji (u odnosu na druge hrvatske županije) čini se da došlo, gledajući na veličinu područja i tržišta, do jedne optimalne brojke obrtnika, čija stalnost posljednjih godina potvrđuje tu tvrdnju. Osim toga, dio osoba koje imaju privatne tvrtke, bilo obrt bilo trgovačka društva, povremeno prelaze iz jednog oblika u drugi. Za to je razlog najčešće neka pogodnost koja se javlja u nekom od tih oblika.³

TEMELJNI PROFIL NEKIH VAŽNIH GOSPODARSKIH GRANA

Poljoprivreda i prateća prehrambena industrija spadaju među najvažnije grane međimurskog gospodarstva.

Osnovu prerađivačko-prehrambene industrije čine prerada i konzerviranje mesa, proizvodnja vina, mlinsko-pekarska djelatnost, te proizvodnja stočne hrane. Prema raspoloživim podacima (usp. www.hgk.hr/komora/hrv/zupkom/Cakovec), od ukupnog broja stanovništva Međimurske županije (118.426 stanovnika prema Popisu iz 2001. godine) oko 12,7% su poljoprivrednici, što je iznad prosjeka za Hrvatsku (9,1%).⁴

Prevladavajući dio poljoprivredne strukture čine obiteljska poljoprivredna gospodarstva, kojih je prema dostupnim podacima približno 21.000, s pripadajućih 37.000 hektara zemljišta, pri čemu je prosječna korištena površina oko 1,75 ha po gospodarstvu. Na po-

dručju županije posluje četrdesetak poljoprivrednih poduzeća, u rasponu od biljne i stočarske proizvodnje do uslužnih djelatnosti u poljodjelstvu. Među njima su veće tvrtke: Agromeđimurje, Poljoprivredna zajednica Čakovec, Mesna industrija Vajda, industrija pilećeg mesa Perutnina Ptuj – Pipo, Čakovečki mlinovi, i Tvornica stočne hrane. Istodobno, u ovom sektoru postoje i mala/manja poduzeća koja su postala poznata po svojim ekonomskim rezultatima. Među njima se ističe tvrtka Chinchilla iz Čakovca, izrazito izvozno orijentirana, koja se bavi uzgojem južnoameričkih činčila i proizvodnjom kože i krzna.

U prerađivačkoj industriji, jednoj od nosivih grana međimurskog gospodarstva, nalazimo, uz prehrambenu, i slijedeće važne industrijske grane: tekstilnu, obučarsku, kemijsku, metalnu, drvenu te industriju građevnog materijala.

Tekstilna industrija u Međimurju ima dugu tradiciju, i danas, usprkos zahtjevnosti svjetskog tržišta i teškoćama na domaćem tržištu, zauzima vodeće mjesto u izvozu županije. U njoj posluje oko četrdeset tvrtki, od kojih najveći broj radi na konfekcioniranju gotove odjeće, odnosno rublja, a postoji i proizvodnja tkanina, pletiva, čarapa, pozamanterije i sličnih proizvoda. Među najvećim tvrtkama su Čateks, Meiko, MTČ, MTČ Tvornica čarapa, MTČ Tvornica rublja (svi iz Čakovca), zatim Modeks (Mursko Središće), MTČ Tvornica dječje trikotaže (Prelog), MTČ Tvornica konfekcije (Kotoriba), MTČ Tvornica trikotaže (Štrigova), Beteks (Belica) i druge.

Industrija obuće pretežno je izvozno orijentirana, proizvođači gotovu obuću i gornjišta uglavnom za strane poslovne partnere. Većina izvoznih poslova odnosi se na lohn-poslove, tj. poslove oplemenjivanja, a vodeća su poduzeća Jelen (Čakovec) i Meiso (Goričan).

Kemijska industrija je najviše zastupljena kroz preradu plastičnih masa i proizvodnju finalnih proizvoda iz njih (ambalaža, rolete, folije, cijevi, ploče, razni profili i slično za upotrebu u građevinarstvu i drugdje). U ovoj industrijskoj grani značajnije su tvrtke Meplast (Čakovec), Heplast-pipe (Prelog), Aluel-PVC (Pribislavec).

Metalna industrija obuhvaća proizvodnju lijevanog željeza, metalnih konstrukcija, ambalaže, kotlova i sličnih proizvoda, alata, proizvoda od kovanog željeza, zatim strojeva, aparata i uređaja za razne namjene (npr. poljoprivredu, prehranu, industriju) i niz drugih proizvoda. Među značajnije, izvozno orijentirane, poslovne subjekte ove djelatnosti spadaju Ferro-Preis, Letina-inox, Radionica željezničkih vozila, TMT (svi iz Čakovca), zatim Ferokotao, Novi feromont, Tehnix (svi iz Donjeg Kraljevca) te Automati Cogal (Brezje), Centrometal (Macinec) i Dohomont (Goričan). (usp. www.hgk.hr/komora/hrv/zupkom/Cakovec).

Drvena industrija, odnosno *industrija namještaja*, temelji se na proizvodnji piljene građe, građevinskoj stolariji i elementima, na proizvodnji ambalaže, proizvoda od pletene šibe i sličnih materijala te na proizvodnji namještaja i opreme za poslovne i prodajne prostore, kao i stambenu namjenu. Među većim poduzećima ove grane nalaze se i Hespo (Prelog), Međimurjeplet (Čakovec), Bernarda (Pušćine), Međimurjeplet-Mura (Kotoriba), Promming (Čakovec).

Industrija građevnog materijala obuhvaća proizvodnju opekerskih proizvoda, betonskih konstrukcija i elemenata, gredica, nadvoja, raznih vrsta betonskih cijevi, galanterije, proizvoda od umjetnog kamena i drugih sličnih materijala, a među najvećim proizvođačima ovih proizvoda su EKO-Međimurje (Šenkovec), Međimurje-Beton (Čakovec) i Beton (Prelog).

Od *ostalih industrijskih* poslovnih subjekata značajnih za Međimurje treba spomenuti još i tiskarsko-izdavačku tvrtku Zrinski (Čakovec), proizvođača zaštitnih kaciga Šestan-Busch (Prelog), prerađivača sekundarnih sirovina Unimer (Čakovec), proizvođača elektroopreme i rasvjetnih tijela Elcop (Čakovec) te proizvođača transformatora Toroid (Nedelišće).

U *trgovinskoj djelatnosti* posluje najviše (oko 38%) tvrtki od ukupno registriranih u županiji, a bave se trgovinom na veliko, trgovinom na malo i posredovanjem u trgovini prehrambenim i neprehrambenim proizvodima, bilo na domaćem ili inozemnom tržištu. Među njima ističu se Trgocentar, RM Trgo-hit, Međimurka, Velecommerce i MGP (iz Čakovca), IZI Commerce (Mursko Središće).

Graditeljstvo je u Međimurju razmjerno razvijeno, premda jedan njegov dio prate znatne poteškoće u poslovanju. Djelatnost obuhvaća poslove visokogradnje, niskogradnje, instalaterskih, odnosno završnih radova i drugo, a najveći predstavnice ove grane gospodarstva u Međimurju su Međimurje-Tegra, Međimurje-Graditeljstvo, Međimurje-Instalomont, Team (svi iz Čakovca), zatim Đurkin (Belica), Izgradnja (iz Domašince).⁵

NEKE SOCIJALNE DIMENZIJE MEĐIMURSKE GOSPODARSKE STRUKTURE

Pod socijalnim dimenzijama međimurskog gospodarstva mislimo na dva temeljna problema. Prvi je *problem nezaposlenosti* – koji se tiče ponajprije pojedinaca (i njihovih obitelji) izbačenih iz “svijeta rada”, a drugi je *problem visine neto osobnih dohodaka u Međimurju* – za one koji još uvijek rade u međimurskim obrtima i poduzećima.

Prvi je problem već obrađen u ovoj knjizi (usp. tekst N. Kerovec!), i zato se na tome problemu ovdje nećemo posebno zadržavati. No, drugi nam je problem (problem niskih plaća) zanimljiv jer upućuje – vjerujemo – na jednu bitnu i socijalnu i konkurentsku dimenziju međimurske gospodarske strukture. Drugo je pitanje kako ga objasniti i kakve su implikacije te pojave po razvoj Međimurja u skoroj budućnosti. Naši podaci i ovdje obuhvaćaju relativno malo vremensko razdoblje, no vjerujemo da su i u tom obliku dovoljni za slikoviti prikaz nekih dimenzija ovoga problema.

Prema analizi podataka o plaćama za 2000. godinu, prosječna neto plaća u 2000. godini u međimurskom gospodarstvu iznosila je bruto 3.292 kune, odnosno neto 2.192 kune (usp. tablicu 6.).

Prema svježijim podacima (za 2001. godinu) prosječna mjesečna neto plaća po zaposlenom u gospodarstvu županije isplaćena je u visini od 2.310 kuna, čime je povećana za oko 5% u odnosu prema 2000. godini, kada je isplaćeno 2.192 kune (HGK-ŽK Čakovec, 2001.).

Ovi podaci pokazuju da se *dosadašnji poduzetnički razvoj Međimurja, između ostaloga, temelji na niskim tro-*

Područje djelatnosti	u kn
Poljoprivreda, lov i šumarstvo	2.463,00
Ribarstvo	0,00
Rudarstvo	1.329,00
Prerađivačka industrija	2.070,00
Opskrba električnom energijom i plinom	4.148,00
Građevinarstvo	2.704,00
Trgovina	1.909,00
Ugostiteljstvo	1.520,00
Promet, skladištenje i veze	2.148,00
Financijsko posredovanje	2.469,00
Poslovanje nekretninama, iznajmljivanje	2.214,00
Javna uprava i obrana	0,00
Obrazovanje	2.168,00
Zdravstvena i socijalna zaštita	2.499,00
Ostale društvene i uslužne djelatnosti	2.154,00
<i>Prosječna neto plaća u Međimurskom gospodarstvu 2000.</i>	<i>2.192,00</i>
<i>Prosječna neto plaća u Međimurskom gospodarstvu 1999.</i>	<i>2.024,00</i>
<i>Prosječna neto plaća u hrvatskom gospodarstvu 2000.</i>	<i>3.326,00</i>
<i>Prosječna neto plaća u hrvatskom gospodarstvu 1999.</i>	<i>3.055,00</i>
<i>Prosječna neto plaća u hrvatskom gospodarstvu 2001.</i>	<i>3.541,00</i>

Izvor: DZS, 2002.; HGK-ŽK Čakovec, 2001.

Gabrijela Sabol
**Neka obilježja gospodarskog i
 poduzetničkog razvoja
 Međimurja iz službene
 perspektive**

Tablica 6.

Prosječna neto plaća u
 međimurskom gospodarstvu u
 2000. godini (u kunama)

škovima rada. Dijelom je to objašnjivo činjenicom da dobar dio međimurskih mikro-poduzetnika radi praktički bez zaposlenih radnika, tj. oni su sami jedini izvor radne snage i svoje osobne prihode mogu iskazivati prema zakonskom minimumu. Primjerice, najniža cijena rada (kao zaštitna kategorija) u prva tri mjeseca 2000. godine iznosila je bruto 1.500,00 kuna, a od prvog travnja 2000. godine povećana je na 1.700,00 kuna. Međutim, unatoč tim izmjenjenim institucionalnim uvjetima, troškovi zaposlenih rasli su sporije i od prihoda i od rashoda. "Njihov je udjel u ukupnim rashodima smanjen s 14,6% u 1999. na 14,3% u 2000. godini. Očito je da su plaće 'limitirane' materijalnim mogućnostima poduzetnika" (HGK-ŽK Čakovec, 2001.).

Ove je podatke potvrdila i analiza isplaćenih plaća preko tzv. SPL obrazaca; primjerice, prema istome

izvoru, prosječno mjesečno isplaćena neto plaća u travnju 2001. godine iznosila je u Hrvatskoj 3.410,00 kuna, dok je u Međimurju istovremeno iznosila 2.661,00 kunu, što je 22% manje od republičkog prosjeka. Po ovim podacima “Međimurska županija (privreda i neprivreda) redovno, već godinama, iskazuje najniže plaće u Republici Hrvatskoj” (HGK-ŽK Čakovec, 2001.).

Jedan od razloga za tako niske troškove rada leži vjerojatno i u obrazovnoj strukturi radne snage, koja ima (kako se može vidjeti iz drugih radova u ovoj knjizi) pretežno srednješkolno obrazovanje. Nadalje, dio naših sugovornika objašnjavao je tako niske osobne dohotke i podatkom da u Međimurju nema veliki broj banaka, državnih i drugih institucija, koje u prosjeku isplaćuju veće plaće svojim zaposlenicima. Zatim, postoje i oni koji niske troškove rada tumače i određenim sociokulturnim činiteljima, kao što su to štedljivost (“škrtnost”), racionalno ponašanje, pa čak i vlasnička bezobzirnost – u slučajevima malih poduzeća koja “raubaju” radnu snagu smanjivanjem nadnice.

Međutim, bez obzira na takva objašnjenja, činjenica da je radna snaga u Međimurju u nacionalnim razmjerima tako slabo plaćena, može u drugim uvjetima – pod pretpostavkom da novi razvoj traži zapošljavanje visokoobrazovanih radnika – biti otežavajući činitelj novoga razvoja. O tome bi vjerojatno trebalo vrlo brzo povesti ozbiljnu raspravu u Međimurju. Pitanje je, dakle, ne traže li novi razvojni ciljevi Međimurja i “*novi društveni dogovor*” između *poslodavaca i zaposlenih* – u pogledu “visine poštene plaće za pošteno odrađeni posao”?

ZAKLJUČAK

Međimurska se županija s obzirom na “gospodarski tloris” županije može opisati i kao “gospodarska struktura pretežno tradicionalnog, radno intenzivnog i izvozno orijentiranog karaktera”.

Prema podacima o raspodjeli zaposlenih prema granama gospodarstva *najveći broj zaposlenih radi u prerađivačkoj industriji*, u trgovini i popravcima motornih vozila i predmeta za kućanstvo, u građevinarstvu

te u području poslovanja nekretninama, iznajmljivajnja prostora i drugih poslovnih usluga.

Od ukupno 1.449 poduzeća stvarno aktivnih u 2000. godini čak 1.037 ili 71,5% pripadalo je tzv. *mikropoduzetništvu*. Naši podaci u cjelini ukazuju na brojem radnika veliku "usitnjenost" međimurskog gospodarstva, kojim dominiraju mikro i mala poduzetništva, dok je broj velikih poduzeća sveden na svega dvadesetak poduzeća.

Statistički podaci o robnoj razmjeni s inozemstvom upozoravaju da je i međimursko gospodarstvo nedovoljno prisutno na inozemnim tržištima, što je – po našem mišljenju – problem koji će dugoročno opterećivati ukupne gospodarske rezultate cijele županije.

Na kraju, zbog podataka koji ukazuju da je radna snaga u Međimurju u nacionalnim razmjerima relativno slabo plaćena, postavili smo i sljedeće pitanje: ne traže li novi razvojni ciljevi Međimurja i "*novi društveni dogovor*" između poslodavaca i zaposlenih – u pogledu "visine poštene plaće za pošteno odrađeni posao"?

BILJEŠKE

---

¹ Prema zadnjem Popisu stanovništva 2001. godine, *Grad Čakovec*, glavni grad Međimurske županije te administrativno, kulturno, industrijsko, trgovačko, financijsko, prometno i turističko središte Međimurja, ima 30.455 stanovnika (14.779 muškaraca i 15.676 žena; usp. www.dsz.hr/popis). Čakovec se razvio se na sjecištu prometnih pravaca prema Zagrebu (i dalje prema Jadranu), Mađarskoj i Sloveniji. Prema dostupnim izvorima, prvi put se spominje 1267. godine, kada grof Dimitrije Čak na tom mjestu ima drvenu utvrdu. Kroz stoljeća mijenja gospodare, doživjevši najveći procvat, kao utvrđeni dvorac s renesansnom palačom, u doba vladavine Zrinskih (16. i 17. stoljeće).

Grad se počinje jače širiti krajem 18. i početkom 19. stoljeća, kada postaje obrtničko i trgovačko središte, a 1855. godine otvara se prvi industrijski pogon – tvornica šećera. Slijede i druge tvornice, kao npr. tekstilna industrija Neumann (današnji Čateks) 1874. g., pilana 1914. g., mesna industrija Vajda 1922. g., tvornica trikotaže Braća Graner (današnji MTČ) 1923. godine

Današnja utvrda, poznatija kao Stari grad Zrinskih, simbol je Čakovca i kulturno-povijesni spomenik neprocjenjive vrijednosti; u njemu je smješten Muzej Međimurja. Turistički značajni spomenici su još barokna crkva Sv. Nikole s početka 18. stoljeća, kip Sv. Jeronima u gradskom parku (18. st.), spomenik hrvatskom banu Nikoli Zrinskom Čakovečkom (1620-1664. g.) s orlom na vrhu stupa, i osebujna secesijska zgrada na središnjem gradskom trgu, oba iz 1904. godine (usp. www.hgk.hr/komora/hrv/zupkom/Cakovec).

Od ostalih gradova, treba istaći Mursko Središće i Prelog. Prema zadnjem Popisu stanovništva 2001. godine, *Grad Mursko Središće* ima 6.548 stanovnika (3.214 muškaraca i 3.334 žena). Spominje se već 1334. godine kao crkveno središte, a brži razvoj uslijedio je izgradnjom željezničkog i cestovnog prijelaza preko Mure u Sloveniju, te eksploatacijom nafte. Nekadašnji je rudarski centar, ali su danas nalazišta ugljena iscrpljena. U gospodarstvu grada najzastupljenije su tekstilna i metalna industrija, poljoprivreda, građevinarstvo i trgovina.

Prelog danas ima 7.871 stanovnika (3.910 muškaraca, 3.961 žena). Jedno od najstarijih naselja u Međimurju, utemeljeno 1264. godine. Ubrzo je postao trgovačko i obrtničko središte; već 1776. godine spominje se da ima solanu, u 19. stoljeću i svilanu, pa zatim banku i šteditonicu. Grad je danas industrijsko i trgovačko središte Doljnog Međimurja, s razvijenom tekstilnom, kemijskom i industrijom građevnog materijala, poljoprivredom i malim gospodarstvom. Ima oko 5.000 stanovnika (usp. www.hgk.hr/komora/hrv/zupkom/Cakovec).

² Pogledamo li kakva je zastupljenost obrta, u Međimurju prema sjedištu obrta, onda ćemo vidjeti da je najviše obrtnika, preko trećine u gradu Čakovcu. Odmah do njega je općina Nedelišće sa skoro 11%, a tek onda dolaze gradovi Prelog (7,4%) i Mursko Središće (5,4%). S obzirom na veličinu i broj stanovnika, relativno veliki broj obrtnika ima općina Strahoninec (3,4%) (usp. <http://www.zupanija-medjimurska.hr/>).

³ O nekim drugim uzrocima zatvaranja obrtničkih radnji govore uz službene i neki drugi izvori. U svojoj analizi *Razvoja obrtništva i poduzetništva u Međimurju*, koja je ustupljena istraživačima ljubaznošću njena autora (F. Cimerman, Čakovec, 22. veljače 2002.), autor između ostaloga kaže: "Svojim istraživanjem objavljenim u studiji 'Obrt u Međimurju' utvrdio sam da 31,13% poduzetnika odjavi daljnje vođenje djelatnosti (propadne) nakon što su poslovali samo dvije godine. Najčešći razlog njihova poslovnog kraha je u tome što nisu uspjeli naplatiti velika potraživanja za poslove koje su izvršili, često vlastitim investiranjem u repromaterijal. Nakon izvršena posla, njihove nemale obaveze bi uslijedile odmah (plaće radnicima, plaćanje dobavljačima, porezi, doprinosi, režije), a postupak naplate njihovih potraživanja traje godinama (ako uopće naplate dug). Danas se vrlo pouzdano može tvrditi da više od polovice gospodarstvenika dolazi u nezavidnu financijsku situaciju zbog višegodišnje nemogućnosti naplate svojih neospornih potraživanja" (Cimerman, 2002.:4).

⁴ Prema istom izvoru, u Međimurskoj županiji registrirano je preko 4.500 poljoprivrednika i oko 600 radnika zaposlenih u poduzećima koja se bave poljodjelstvom, lovom i šumarstvom, te oko 1.000 djelatnika u pratećoj prerađivačkoj industriji, tako da ukupno u agrokompleksu radi oko šest i pol tisuća ljudi (usp. www.hgk.hr/komora/hrv/zupkom/Cakovec).

⁵ Početkom osamdesetih godina prošlog stoljeća "graditeljske tvrtke stvarale su trećinu dohotka međimurskog gospodarstva i tada je u graditeljstvu bio zaposlen svaki treći radno sposoban Međimurec" (J. Švenda, 2002.). U 1990-oj godini, kada je stagnacija u graditeljstvu bila više no očita, u Međimurju je bilo 32 graditeljske tvrtke, što je bilo 12% od ondašnjih aktivnih međimurskih poduzeća. Ta su poduzeća sudjelovala u ukupnom prihodu tadašnje općine Čakovec udjelom od 9,2%, a u ukupnom broju zaposlenih udjelom od čak 15,6%.

Tijekom devedesetih godina dramatično je propao Građevinski kombinat Međimurje, dotadašnji sinonim međimurskog graditeljstva. Međutim, time nije nestala i graditeljska tradicija jer je ta ista već upoko-

jena tvrtka (temeljem ljudi koji su u njoj nekada radili) postala rasadnikom niza novih poduzeća, nastalih u zadnjih pet do sedam godina. Švenda ističe da je početkom 2001. godine u Međimurju bilo registrirano preko 350 graditeljskih tvrtki, a od toga broja polovica aktivno posluje u području izgradnje objekata, instalacijskih radova i završnih graditeljskih radova. Prema mjerilu veličine, od 174 aktivne tvrtke, tri su srednje veličine, a 171 tvrtka pripada u mala poduzeća.

Zanimljivo je još istaknuti i slijedeće. Prvo, činjenicu da su graditeljske tvrtke krajem 2000. godine zapošljavale oko 2.100 radnika, što je otprilike desetina od ukupnog broja zaposlenih u gospodarstvu Međimurja. Drugo, činjenicu da su te iste tvrtke u 2000. godini ostvarile 600 milijuna kuna ukupnog prihoda, što je 10% ukupnoga prihoda Međimurske županije te godine. No, "trećinu ukupne realizacije u graditeljstvu odnosi se na tri srednje tvrtke, dok se dvije trećine odnose na 171 malu tvrtku" (Švenda, 2002.:3). Treće, samo 15% od ostvarenog prihoda međimurske graditeljske tvrtke ostvarile su na području svoje županije. Prema tome, 85% prihoda u graditeljstvu ostvareno je izvan Međimurja, najvećim dijelom u drugim hrvatskim županijama koje su međimurske graditelje prepoznale kao kakvoćom rada pouzdane poslovne partnere (usp. Švenda, 2002.).

LITERATURA I IZVORI

- Cimerman, F. (2002.), *Razvoj obrtništva i poduzetništva u Međimurju*, Čakovec, 22. veljače 2002., mimeo, 11. stranica.
- DZS (2002.), *Statističke informacije 2002.*, Zagreb, 2002.
- HGK-ŽK Čakovec (2001.), *Pregled gospodarskih kretanja za razdoblje I-XII/2000.*, Čakovec, svibanj 2001.
- Obrtnička komora Međimurske županije (2001.), *Katalog obrtništva Međimurja*, Obrtnička komora Međimurske županije, Čakovec.
- Švenda, J. (2002.), *Značaj graditeljstva u gospodarstvu međimurske županije*, Društvo građevinskih inženjera i tehničara Međimurja, 2002., mimeo, 3 stranice.
- www.dsz.hr/popis.
- www.hgk.hr/komora/hrv/zupkom/Cakovec.
- www.zupanija-medjimurska.hr/.